

“ЖАРКОЕ” НА П’ЯТУ РІЧНИЦЮ ЖОВТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ: ДЕТАЛІ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ПОБУТУ НА ЗАПОРІЖЖІ У 1922 РОЦІ

Усі знають, що період “воєнного комунізму” закінчився у березні 1921 р., коли йому на зміну прийшла нова економічна політика (неп). Але не всі знають про ту особливість, що в Україні 1921–1923 роки фактично залишалися воєнно-комуністичними. Одним з тих істориків, хто вказує на такий парадокс, є Ф.Г.Турченко. Зокрема, він пише: “...Широко рекламований неп у 1921 р. так і не прийшов в українське село... Оголосивши неп, радянський уряд продовжував стягувати із селянства величезні податки, по суті, продовольчу розкладку. Як і під час громадянської війни, в Україні діяли військові заготівельні формування... В непокірних селах брали заложників” [1, с.186,188].

Отже, ніяких неточностей чи суперечностей у заголовку цієї статті немає. Як і у всьому її змісті. Саме у режимі воєнного комунізму наш край продовжував жити принаймні до середини 1923 року. Якщо ж комусь видається, що автор статті перебільшує значення окремо взятих фактів, – хорошим засобом від сумнівів буде звернутися до нещодавно опублікованої монографії М.Дорошка [2], у якій системно досліджено механізм забезпечення партфункціонерам ситого існування у найтяжчі для країни часи.

Свято

7 листопада 1922 року у Василівському дитячому будинку Запорізького повіту з приводу п’ятої річниці Жовтневої революції була влаштована гулянка місцевого начальства. Як виявило пізніше слідство, присутніми були працівники дитбудинку, а також гості: секретар волосного партосередка і голова волкомнезаму Іванов, завідувач заготівельною конторою Хомяков і його помічник Маркелов, інші офіційні особи. Запросила гостей завідувачка дитбудинком (“завдом”) “беспартійная” Винник. Був обід, потім відвідання театралізованої вистави (очевидно, влаштованої силами дітей), а потім гості знову зібралися і продовжили гуляння. Меню складалося зі смаженого м’яса з соусом, пирогів, оселедця. Чомусь не згадується хліб. Можливо, він не був проблемою для “відповідальних працівників” волосного масштабу навіть тієї голодної осені, і тому про нього навіть не питає слідчий, а може, просто вистачило пирогів... “Беспартійный завхоз Миллер” приніс самогону, і, як доповіла потім у своїй заяві практикантка Харламова, “были устроены обед и ужин, за счет детских пайков, где было распито 2 и 3 четверти самогону, пропьянствовали всю ночь 10 человек... они всю ночь прогуляли, шумели, пели и не давали тем покою, некоторые дети совершенно не спали”. А взагалі у цьому благодійно-освітньому закладі “устраивались ужины с детского пайка, это происходило очень часто” [3, арк.4]. Інформація дійшла до Запорізької повітової парткомісії; при участі губернської партійної контрольної комісії було вчинено слідство, в ході якого з різних джерел було відтворено картину системних зловживань владою.

Для порівняння: того святкового дня дітям давали хліб і пісні галушки...

Звинувачення

Центральною фігурою розслідування став такий собі П.Іванов, голова волвиконкому, голова комнезаму с. Василівки (у 20 км від м. Запоріжжя) і секретар місцевого партосередка. Звинувачень було висунуто чимало, серед них пияцтво, зв’язок з класово чужим елементом. Рішення було прийняте половинчасте, так що з цієї справи ніякої певної інформації не отримаємо – ні щодо стану дисципліни в партійних рядах, ні щодо ставлення парторганів до алкоголю. Але справа, яка залишилась після розбирательства, проливає світло на побутові моменти – наприклад, щодо можливостей влаштувати вечірку у голодному 1922-му році.

Отже, Іванов Павло Іванович. 28-річного віку, росіянин. Його батько – сільський господар “с наемными рабочими”. Освіта – “домашняя”. За професією – швець (сапожник), пропрацював 7 років, а тому вважався робітником. Служив у царській армії (червень 1915 – квітень 1918), був кулеметником, взводним командиром. Вступив до більшовицької партії у грудні 1917 р. в Оранієнбаумі. Мав певну революційну біографію: виступ у складі 1-го кулеметного полку проти уряду Керенського у Петрограді в липні 1917 р., за що відбув ув’язнення протягом 3,5 місяця; вступ добровольцем у Червону гвардію у 1917 р. У Червоній армії служив з квітня 1918 до лютого 1921 р., був командиром кулеметної команди, командиром взводу. Займав посади голови волвиконкому, секретаря партосередку. Були і гріхи: як указав в анкеті, “за совершение религиозного обряда было предложено вести антирелигиозную пропаганду” [3, арк.10-10 зв., 20]. Про обставини переїзду в Україну спеціально не говориться, але неважко зрозуміти, що це був один з чисельних випадків “зміцнення” УСРР кадрами з Росії. Незадовго до злочасного святкування 5-ї річниці Великого Жовтня, у лютому 1921 р., Іванов демобілізувався з армії і отримав призначення у неспокійну, але впливову структуру – продоргани: “После расформирования Сводно-Курсантской Дивизии я был назначен Запорожским Опродкомгубом в

Васильевскую Заготконтору, где состоял Политруком. В то же время я состоял Секретарем Райпаркома. В фэраль месяце сего года я ушел по сокращению штатов и на Васильевском Волостном Съезде был выбран Васильевским Предвиком, с несением обязанностей Секретаря Васильевской Волкомячейки, причем при новых выборах 7 ноября с.г. был вновь выбран в Предвики Васильевской волости” [3, арк.25].

Опродкомгуб – це ланка так званих “продорганів”, воснізованих і наділених надзвичайними повноваженнями. Існували ці органи у період воєнно-комуністичного оволодіння Україною (1920–1922 роки) паралельно з партійними структурами і так званими радянськими органами. Мали розгалужену мережу аж до рівня волостей і могли вимагати підкріплення від партійних, адміністративних, армійських, чекістських і будь-яких інших структур; мали автономний статус і неабияку вагу. Вони не тільки викачували хліб і інше добро у розпорядження Центру, а й утримували усю місцеву номенклатурну братію. Ось один з відголосків такого симбіозу: “В Опродкомгуб. Губком просит отпустить масло и соль на февраль месяц для Губкома и Горкома – из расчета 66 пайков. Секр. губкома. За Зав. Общ. Отд. 16/II-1922” [4, арк.66].

Щоб уявити, що це була за структура і яка атмосфера панувала серед її працівників, звернемося, наприклад, до протоколу засідання колегії Запорізького Опродкомгубу від 3 травня 1921 р. Центральна частина засідання – доповідь “О работе в Приднепровье”. Витримана доповідь у таких тонах: “...Продорганам пришлось вовлечь толпу в продработы само население и местные административные и политические силы, для чего были созданы волостные сельские и квартальные сотенные пятерки, в которые были привлечены все лучшие силы деревни... Для исправления всех тормозов и нежелания работать приходилось применять репрессивные меры к отдельным членам пятерок и иногда ко всем в целом. Сей период полного нажима на селян не везущих добровольно зерно на ссыпункт с применением всех методов продработы, которые могли существовать в нашей продовольственной практике, доходя до крайности ареста, конфискации имущества и до вынесения приговора на местах к высшей мере наказания. Других методов и наказаний, как стимула, побуждающего выполнить долг перед Государством, пока нет и придумать его невозможно, и особенно нужно учесть ту упорность селян, когда на степи ясно определилось, что озимые и яровые хлеба совершенно погорели...” [5, арк.43].

Ось у таких структурах проходив школу виживання наш герой напередодні розглядуваних тут подій.

Приїзд представників вищих органів додав сміливості місцевій громадськості, і скоро з’ясувалося, що нескромна поведінка – не єдиний гріх Іванова. П’ятеро комсомольців, членів місцевого комнезама, подають заяву у комісію з чистки комнезамів і вимагають “вичистити” тов. Іванова П. за “тесную связь с кулаками”. У їх заяві звучать нотки заздрості: “...Устраивает вечеринки стоимости в один миллиард, то есть день ангела своей жены, а спрашивается, где он их берет, не получится из жалованья, безусловно. Каждому становится в глаза, и видно изо всего, что тов. Иванов живет за чужой счет. Вдобавок этого тов. Иванов имеет две прислуги, и жена ходит в золоте и боится взяться за то, чтобы приготовить обед, ибо она замазает руки...” Особливо нестерпно це бачити їм, голоштанним мрійникам: “безусловно обидно, что тот член комнезаможа или член комсомола или кандидат партии не имеют ежедневного пропитания, а если и имеет, то хлеб с водой...” Отже, “таким самогонщикам и бюрократам места в комнезаможе нет...” [3, арк.12].

Були подані заяви від місцевих членів партії, зміст яких уповноважений Катеринославської губернської партійної комісії (ГКК) по Запорізькому округу Гончаров узагальнив таким чином: “...т. Иванов имеет связь с кулаками, а также за сокрытие двух кулаков от уплаты продналога взял взятку, а также производил злоупотребления посевматериалом. Будучи председателем Волисполкома, ему были сданы умершей вдовы для сдачи в уезд дамские золотые серьги и серебро, которое им не было сдано и присвоено и находится в его жены. Кроме этого, Ивановым присвоена шуба стоимостью два миллиарда рублей. Совершив злоупотребление в коллективе, присвоил себе лошадей две пары, не сдав коллективу. 16 декабря 22 года Иванов явился в местный Васильевский театр пьяным и начал площадной бранью ругать администрацию театра, угрожая арестом. Из присвоенного имущества умершей вдовы Иванов присвоил суконную юбку, из которой пошил себе костюм. Все совершенные преступления членом партии т. Ивановым были зафиксированы на заседании ячейки Южного района, являющейся шефом ячейки Васильевского района, где было зафиксировано о привлечении т. Иванова к законной ответственности” [3, арк.29].

До речі, той же уповноважений ГКК Гончаров на VI партконференції Запорізького повіту 10–11 березня 1923 р. говорив про пияцтво як про типове явище: “В городе влияние нэпа рисуется в следующем виде: пьянство, которое является одним из главных зол, разлагающе действует на членов партии. После ликвидации губернии оно как будто утихло, но в последнее время начинает принимать широкие размеры. Если в ГКК замечено, что пьянство охватывало в большинстве случаев ответственных работников, то в настоящее время имеет обратный характер – в большинстве случаев рядовых работников, и появлении в нетрезвом виде членов партии на улице становится чаще. Следует

отметить также стремление отдельных членов партии вести широкий образ жизни, пользоваться услугами других. Эти явления, главным образом, имеют место среди наших хозяйственников, оклады которых гораздо выше окладов средних работников. Отсюда часто вытекают разговоры о материальном неравенстве...

Влияние нэпа на селе выражается в следующем: сильно развивается пьянство, которым кулацкий элемент старается разложить членов партии, устраивая для этой цели частые пирушки, попойки и втягивают их в разного рода преступления. Стремление к собственности у сельских коммунистов очень велико. До сих пор имеются среди них такие, которые еще не вступили в коллектив и живут своим индивидуальным хозяйством. Незаметно для самих себя такие коммунисты начинают окулачиваться и при малейшем нажиме со стороны партии подают заявление о выходе из ее рядов, мотивируя это несогласием с нэпом...

...Тесное общение коммунистов с мещанскими семьями, вызванное браками с членами этих семейств, часто разлагающе действует на членов партии. Постепенно и незаметно для самого себя партиец втягивается в мещанскую среду, усваивает ее привычки, взгляды, тенденции и т.д. и отрывается от партийной массы..." [6, арк.8-10].

В дискусії ("прениях") учасники конференції охоче підтримали спостереження щодо поширення пияцтва як тривожного явища. "т. Чернявский: ...Пьянство начинает приобретать все большее и большее право гражданства..."; "тов.Маслов говорит, что пьянство на селе начинает принимать угрожающий характер и пагубно отражается на работе. Конференция должна провести самую беспощадную борьбу с этим злом.

В таком же духе высказываются и все прочие выступающие" [6, арк.10].

Слідство

Деталі гулянки у Василівці розслідував член ревізійної комісії дитячих будинків Сахаров. Він був, очевидно, тертим калачем, добре знайомим з кухнею поєднання громадського і особистого. Із повним знанням справи він відтворив головні деталі побуту дитбудинку і його гостей. Протоколи писані від руки, простим олівцем; тому частину тексту розібрати важко. Окремі промовисті деталі виділені автором статті.

По данному делу

Опрошена Завдомом Винник

Вопрос: Кто был инициатором гуляния?

Ответ: Инициатором был вес(ь) коллектив детдома – педперсонал и техперсонал.

Вопрос: Сколько для обеда отпущено продуктов.

Ответ: Продукты взяты из общего количества и приготовлены отдельно. Мясa отпущено около 2-х пудов. Но сказать ... для обеда взяты не помню т.е. не могу сказать.

Вопрос: Давалось детям ... мясо. – Нет.

Вопрос: Сколько было самогону.

Ответ: Самогону было куплено 1 бутылка на средства педперсонала и техп(ерсонала) в складчину. Купил Милер завхоз по просьбе Ко...

– Кто пил ... участвовал в питье самогона. – Гости.

– Кто покупал еще самогон. – Я не помню указаний. Но знаю, что хотели найти еще самогону.

– Когда кончился вечер? – В 4 часа.

– Было ли пение? – Пели украинские песни и народные, а также Революционные.

Добавляю вторичный приход гостей в 12 часу после театра не был вызван приглашением со стороны Коллектива, а сами гости выразили желание прийти вторично.

Больше добавить ничего не могу. Выше упомянутое все прочитано.

(Підпис) [3, арк.5].

По данному делу

Опрошена воспитательница Людмила Тарасенко

Вопрос: Кто был инициатором празднования.

Ответ: Весь коллектив.

Что было приготовлено к обеду.

Ответ: Были колеты, соус ... с детских пайков мука... Самогон куплен в складчину коллектива.

Вопрос: Кто пил самогон.

Ответ: Пили гости, служащие нет.

Вопрос: Расходовали еще ... для гостей.

Ответ: Пирожки были с белой муки ...

Вопрос: Был ли самогон кроме 1 бутылки ...

Ответ: Было еще 1½ четверти.

Вопрос: Кто достал 1½ четверти самогону.

Ответ: Иванов посылал, а кто принес, не знаю.

Вопрос: До какого часу гуляли.

Ответ: До 3 часу ночи.

Вопрос: Кто давал деньги на самогон.

Ответ: Иванов давал деньги на самогон.

Вопрос: Кто пил самогон.

Ответ: Все присутствовавшие пили педперсонал, техперсонал ... Иванов, ... Бесараб, ...и зав. Заготконторой, помощник....

Вопрос: Давал ли ...

Ответ: ...

Какого характера были гуляния. – Пели, танцевали.

Добавляю, что я выпила самогона тоже немного.

Протокол мне прочитан, в чем и подписуюсь.

(Підпис: Тарасенко) [3, арк.6].

Протокол

Кухарка Антонина Кондратьевна Степаненко

На вопрос: По сколько вы получаете муки на выпечку хлеба?

ответила: Всегда полтора пуда, за исключением одного раза, когда я на пробу взяла 2 пуда, но было очень тяжело печь, и я остальное время брала только по полтора пуда муки.

Вопрос: Муку Вы получаете всегда за весом или нет?

Отв(ет): Мука важилась при мне, и я ее получала расписываясь в ведомости.

Вопрос: Сколько Вы получали продуктов на приварок.

Отв(ет): На галушки 10 ф. муки, на кандер 8 ф. пишена и иногда 7 ф.

Вопрос: Что Вы ежедневно готовите?

Ответ: Больше всего мучное: галушки, лапша и затирка.

Вопрос: Что Вы знаете про празднество 7-го ноября?

Ответ: Была больна и ничего к празднику не готовила, а видела только приготовленное жаркое, соус, пироги, а детям что приготавливалось, не помню.

Показания свои считаю записаны правильно, в чем и расписываюсь (Підпис)

Снял допрос член Ревизионной Комиссии детдомов (Підпис: А.Сахаров) [3, арк.7].

Протокол дознания

1922 года Ноября 18 д. мною, членом Ревизионной комиссии тов. Сахаровым произведено дознание кухарки Стришина Васильевского Д/д о праздновании и попойке в дет. доме

Вопрос: Что готовили для гостей, которые участвовали в праздновании.

Отв(ет): Готовила пирожки с рисом и мясом.

Вопрос: Сколько Вы употребили мяса для пирожков.

Ответ: 20 фунтов мяса.

Вопрос: Жарили вы мясо для гостей и сколько жарили.

Отв(ет): Мяса жарили фунтов 5 или больше.

Вопрос: Давали детям жареное мясо?

Отв(ет): Детям жареное мясо не давали.

Вопрос: Кто и что готовили для гостей.

Ответ: Пирожки и красный соус с помидорами.

Вопрос: Кто подавал на стол для гостей.

Ответ: Подавали на стол все служащие.

Вопрос: Что было кроме пирожков и мяса на столе.

Ответ: Была селедка приготовлена привезена из города на деньги не знаю на чьи покупали.

Вопрос: Был ли самогон на столе и чей.

Ответ: Самогон на столе был одна бутылка не знаю кто купил но добавлю что бутылку самогона принес еще Завхоз.

Вопрос: Кто и что принес самогона.

Ответ: Самогон принес ... тов. Иванов, пред. ВИКа. И одну четверть самогона... то есть вся компания: 1) Зав. дом гражд. Вынник 2) воспитательница Тарасенко 3) Попов 4) Клепилина 5) Харламова 6) Апон... 7) Завхоз т. Милер 8) т.т. Иванов 9) Бесараб 10) Хомяков Управляющий заготконторой и его помощник В.Маркелов. И Грановский. Добавляю, что все участники самогон пили.

Вопрос: До какого часу гуляли гости.

От(вет): Приблизительно 3 часов утра. Добавляю, что гости и наши служащие пели песни.

Протокол мне прочитан вслух, в том и подписываюсь (Неграмотная).

Снял допрос член Ревизионной комиссии Дет домов (Підпис: А.Сахаров) [3, арк.8].

Виправдання

Попавши у халепу, досвідчений (хоч і молодий) боєць за Радянську владу Иванов не скис, він перейшов у наступ, активно і діловито захищаючись.

Опротестовуючи рішення Василівського комнезама про виключення його з цієї організації, Иванов вимагає від Запорізького повітового партійного комітету захисту його пролетарської революційної гідності: "...Прошу срочно выслать конфликтную комиссию для выяснения моего положения, т.е. кто я, кулак или же скорее всего пролетарий, который имеет только одну жену и также на своем иждивении содержит одну девочку сиротку, а раньше жила одна вдова, которая пухла с голода, родственница моей жены. Имущества я никакого не имею, кроме одной жены, которая имеет одни серьги и два ломанные простые кольца" [3, арк.17].

Пізніше Иванов пише в повітовий комітет партії більш продуману виправдальну заяву, відкидає звинувачення як наклепи, і одночасно, сподіваючись розжалобити своє начальство, нагадує про нестерпні умови побуту, як-то: "приходится с трудом доставать хлеб для себя и своей семьи", "жизнь становится все труднее и труднее", "я как представитель волости поставлен в крайне тяжелые условия, и положение мое является совершенно безвыходным"... Розраховуючи на співчуття високопоставлених товаришів по партії, "Предвик, Секретарь Волкомачейки и член Волкомнезаможа" П.Иванов визнає (у плані лукавої самокритики), що знаходиться в ситуації, коли важко утриматися від порушення закону, і як би просить допомогти забратися від гріха подалі: "оградить себя от возможности в силу необходимости идти на подлость и совершать служебные преступления". Що такий варіант є цілком можливим, "Партийный работник" (з великої букви!) Иванов знає добре; він цілком свідомий того, що в умовах згвалтування економіки корупція стала явищем, поширеною практикою, і тільки докладаючи нелюдських зусиль можна утриматися від "совершения тех незаконных и преступных деяний, на совершение которых толкает материальная необеспеченность многих работников нашей Республики". Останні слова ми схильні розглядати як аргумент, свідчення, а не як приватну думку чи там якусь маячню виправдальну. Подумаймо: для чого ця фраза вставлена в текст заяви? яка їй відведена роль? Заявнику потрібна підтримка, довіра, розуміння. Для цього заявник шукає спільної мови, спільної платформи з представниками "вышестоящего органа". І він тисне на три речі: 1) він революціонер із значним стажем, тобто творець цієї системи, цього світу; 2) є певні загальновідомі речі (наприклад, нездатність живої людини, нехай і особливої – партійця – устояти перед спокусою самопорятунку); 3) він родом з Центру (і як громадянин, і як політик). Щоб підкреслити свої заслуги перед системою, заявник нагадує, яку ціну він заплатив за свою революційну активність: "За пять лет гражданской войны я ни разу не пользовался отпуском для отдыха, несмотря на то что у меня не в порядке легкие и при усиленном труде в трудной обстановке при деловых переговорах у меня часто показывается кровохарканье" [3, арк.25].

Цікаво, до речі, що посилання на Пітер, схоже, подіяло магічно: Иванову таки вдалося "змитися" зі злочасного Запоріжжя, його не встигли навіть виключити з партії. Єдиним натяком на покарання, який дійшов до нас, є інформація про виключення Иванова з місцевого комнезама. Не відомо навіть, чи оголосили йому догану "по партійній лінії". У вересні 1923 р. уповноважений губернської контрольної комісії Гончаров повідомляє, що "Член партии Иванов, мотивируя материальной необеспеченностью, подал заявление в Упарком о том, чтобы его откомандировали по месту жительства в Петроград, на основании чего он был откомандирован, где в настоящее время и находится... Иванову был предоставлен отпуск, после которого он не явился и без ведома партийного комитета выбыл из Запорожского окружкома"... [3, арк.29,32]. Можливо, посилення Иванова на Центр подіяли магічно: з ним у периферійному Запоріжжі просто не захотіли зв'язуватись. Можливо також, що на фоні того, що тоді реально діялось у тій системі, гуляння на революційне свято та дрібні махінації з державним майном і справді не здавалися вагомим злочином і не тягнули на суворе покарання, яким було виключення з партії.

Заодно звернемо увагу на ще одну деталь, яку мимоволі виказує партфункціонер періоду боротьби за Україну: в цей голодний 1922 рік у Пітері функціонерам живеться затишніше, ситніше! Тов. Иванова доля закинула в с. Василівку, неподалік м. Запоріжжя, і там його діяльність "протекает в обстановке

голодающей волости”, і він проситься перевести в його в Р.К.П. в Петроград, де його пам'ятають як старого революціонера, де він зможе, “устроившись более обеспеченно”, налагодити нормальне життя... [3, арк.25].

На що розраховував підсудний? Чому не прийняв покірну позу покаяння? Схоже, він знав, що робив. Він просто вчинив як досвідчений діяч. Тоді ще було нормою прощати “старих революціонерів”. Шанс викликати розуміння і співчуття в центрі був достатньо великим. Звинувачення насправді мало що важило на фоні масових конфліктів самолюбств і повноважень у перші пореволюційні роки: так звані “склоки”, “партсклоки” стали побутовим явищем. Документами про розслідування і розбирання і втихомирення таких “склок” переповнені фонди обласного партархіву. У далекому Пітері воєнно-політичні боги могли міркувати так: хто їх знає, тих “местных”, вони такі дрібнобуржуазні, такі класово невитримані, тільки й знають що затівати інтриги проти надісланих їм на допомогу “досвідчених товаришів” з Росії. Може, й перебільшили звинувачення проти тов. Іванова. А що він воював за Соввласть – це неперушний факт.

Інтерпретація

Чи варто “копатися у брудній білизні” діячів минулого, чи не обернеться це упередженістю, дрібним злорадствуванням? Тим більше, що правляча партія сама “очистилася” від порушників, була заведена справа, дії фігурантів цієї справи засуджені. Чи правильно вихоплювати випадковий факт і вибудовувати з нього узагальнення?

Кілька деталей цієї справи не дозволяють списувати її як дрібну і випадкову.

1. Йдеться не тільки про схильність до пияцтва з боку якоїсь однієї особи (покаліченої воєнним часом і знесиленої у виснажливій боротьбі з контрреволюцією). Гуляла ціла компанія. Були гості “з міста” (Запоріжжя).

2. Розслідування конкретного випадка висвітлює цілу систему зловживань. Зокрема, фігуранти справи у власноручних письмових зізнаннях визнали, що вживали алкоголь систематично (але при цьому, додавали, п'яними на очі безпартійним не попадалися і авторитету партії не втрачали). Приїзд представників губернських органів додав сміливості місцевим “масам”, і відкрилася картина досить ситого богування представників влади.

Маємо справу не з одиночною кляузою, а з цілим набором свідчень усіх місцевих організацій. Свідчення добуті і зафіксовані кваліфікованими слідчими. Стиль складених слідчими протоколів виразно відрізняються від напівграмотних власноручних заяв “представників громадськості”. Тобто справа не була фальсифікованою: інакше всі показання були б схожими на трафаретні копії.

Інформація в “справі Іванова” звучить настільки натурально і переконливо, що просто не можеш відірватися від споглядання цілої накатаної справжньої індустрії ситого безжурного існування в оточенні розрухи – зі штатними точками постачання самогону, випробуванням меню, розважальним репертуаром, постійними партнерами по номенклатурних тусовках.

3. У своїх заявах винуватець (підслідчий Іванов) недвозначно вказує на корупцію як на систему, і пройти мимо цього ми просто не можемо.

4. Самоочищення партії, якби воно справді мало місце, повинно було закінчитись усуненням корупціонера від політики, а насправді він фактично отримав підвищення, був переведений у Пітер. Привертає увагу в цій справі також те, що справжніми опонентами корупціонерів виявилися не “трудолюбиве селянство”, не “революційні маси”, не ті, за чий рахунок відбувалися усі ці жирування, а “молодші партнери” по політичному бізнесу – обшарпані комсомольці і комнезамівці, звичайні сільські хлопці з романтичним революційним вітром у головах.

З багатьох сторін проінтерпретована у цій статті справа заслуговує на серйозне вивчення. Цей одиничний випадок, ця мікроісторія якраз є тим випадком, коли говорять, що у краплі води відбивається цілий світ.

Джерела та література

1. Турченко Ф.Г. Новітня історія України. Частина перша. 1917–1945. – К., 1998.
2. Дорошко М. Компартійно-державна номенклатура УСРР у 20–30-ті роки ХХ століття: соціоісторичний аналіз. – К., 2004.
3. Державний архів Запорізької області (ДАЗО). – Ф. П-47. – Оп. 1. – Спр. 170.
4. ДАЗО. – Ф. П-6638. – Оп. 1. – Спр. 11.
5. ДАЗО. – Ф. П-47. – Оп. 1. – Спр. 11.
6. ДАЗО. – Ф. П-47. – Оп. 1. – Спр. 82.

Summary

The author takes under consideration only one event – local officials holiday party – and claims that documents of this case make possible to argue the fact of corruption among the power nomenclature. Hence the important theses is proved: in spite of proclaimed in 1921 New Economical Policy Ukraine still lived in accordance with the military communism till at least the middle of 1923.